

Супрун Д. М.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної психології та медицини,
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ*

Супрун М. О.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної педагогіки,
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
м. Київ*

ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІКА В. М. СИНЬОВА ЗІ СТВОРЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ В УКРАЇНІ (НАПРИКІНЦІ 90-Х РОКІВ ХХ СТ.)

Військово-соціальні потрясіння сьогодення зумовлюють нас все більше звертатися до кращих зразків досвіду минулого... Науково-професійне життя авторів цього матеріалу-спомину було багато років пов'язане із науково-педагогічним колективом Київського інституту внутрішніх справ (нині Національна академія внутрішніх справ). Визнаним лідером нашої науково-педагогічної корпорації був перший проректор КІВС полковник внутрішньої служби, Заслужений юрист України, академік НАПН України Віктор Миколайович Синьов [1; 8; 9; 10]. Саме наш Вчитель налаштував нас – педагогів Інституту на пошук неформальних шляхів виховання майбутніх офіцерів-правоохоронців. Серед дієвих форм позааудиторної роботи колективу була різнопланова робота в спеціальних закладах освіти м. Києва. В полі зору колективу кафедри психології та педагогіки на чолі із знаним вченим-дефектологом професором Олександром Петровичем Северовим багато років знаходились питання співпраці із колективами спеціальних шкіл №10 та №12, а також із Дарницьким дитячим будинком-інтернат.

Всебічне вивчення В. Синьовим і вченими КІВС практики роботи пенітенціарних установ свідчить про можливості формування колективістських взаємовідносин у середовищі засуджених. Для цього, на їх думку, потрібно структурно реорганізувати формальні утворення на основі ідеї А. Макаренка про первинний колектив, педагогічне керівництво ним, його функціонування та розвиток. Актуальним у цьому плані є і Макаренківські положення про активізацію різноманітних видів соціально корисної колективної діяльності, посилення її особистісного смислу, творчої спрямованості та самостійності, розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин. На практичне підтвердження вчення А. Макаренка педагогами Київського інституту внутрішніх справ – на той час єдиного в Україні вищого навчального закладу пенітенціарної системи – було проведено спеціальні дослідження ефективності діяльності виховних колоній, де неповнолітніх засуджених залучали до різноманітної соціально корисної та особистісно-значущої колективної творчої діяльності, яка вимагала від них співчуття, милосердя, доброти і відповідала їхнім віковим та індивідуальним особливостям,

запитам та інтересам. Це, наприклад, шефство над будинками для сиріт і дітей, які втратили батьківську опіку, навчання національних ремесел, підготовка до звільнення й до майбутнього сімейного життя тощо. Дослідження показали: чим багатший зміст і різноманітні форми й методи перевиховання неповнолітніх, тим швидше відбувається їхня ресоціалізація. Неабияке значення при цьому має єдність виховних впливів на інтелектуальні, емоційно-вольові, ціннісно-мотиваційні компоненти їхньої свідомості та поведінки.

Глибоко вивчаючи психолого-педагогічні аспекти діяльності виховних колоній, В. Синьов, як вчений-дефектолог, насамперед прагнув вивчити широкий спектр вихованців із особливостями фізичного та психічного розвитку. Результатом цих багаторічних досліджень стала низка наукових праць, що ґрунтувалися на методологічній та пенітенціарної теорії. Всебічне вивчення підлітків, а згодом і дорослих засуджених з тими чи іншими особливостями психофізичного розвитку, дало змогу В. Синьову та його колегам О. Северову, Д. Ніколенку, А. Рождественському та іншим заявити про створення нового наукового напрямку, що інтегрував у собі найсучасніші досягнення пенітенціарної та дефектологічної науки – пенітенціарної дефектології. Помітним явищем у розвитку цієї галузі знань був вперше у колишньому Радянському Союзі захист під науковим керівництвом академіка В. Синьова кандидатської дисертації О. Гришко, яка була присвячена всебічному вивченню мотиваційної сфери засуджених підлітків із порушенням інтелекту. Значимим успіхом вченого стало і дослідження його учениці Т. Харченко питань пенітенціарної психології.

Варто буде наголосити на тому, що протягом всього періоду свого професійного шляху академік В. М. Синьов та ми його учні всіляко налагоджували та розбудовували шляхи співпраці із колективом дефектологічного факультету столичного педагогічного вишу, який тоді очолював професор Іван Пантелійович Колесник та Інститутом дефектології АПН України (нині Інститут спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України) на чолі із тогочасним його директором академіком Віталієм Івановичем Бондарем [2; 3; 4; 5; 6].

Зародження суспільного та професійного інтересу до такого нового на той час явища у вітчизняній дефектологічній науці та практиці як аутизм зумовив нас звернутися до досвіду тогочасних фахівців. Так, на психологічному факультеті КІВС були проведені різнопланові зустрічі-семінари із науковцями Інституту дефектології АПН України із Є. Ютріною та С. Трикоз, які вивчали досвід Великої Британії зі створення шкіл для дітей з розладами аутичного спектру. Емоційно-зворушливою були зустрічі із талановитим вченим і поетом Вадимом Володимировичем Кобильченко, нині доктор психологічних наук та майстер поетичного слова. Під час вивчення основ дефектології педагога стали рекомендувати для ознайомлення тоді ще перші праці з проблем аутизму нині званого вченого в сфері спеціальної психології та педагогіки професора Діни Іванівни Шульженко.

Саме пошук відповіді на питання практичного вирішення завдань, пов'язаних із соціалізацією дітей із аутизмом сприяв в середині 90-х років нашій співпраці із Марією Василівною Щибрик, педагогом-новатором, яка одна із перших у нашій державі створила в Дарницькому районі міста Києва школу «Життя» для означеної категорії

дітей. Колектив КІВС прагнув надати юридичну допомогу новоствореному колективу. Значимою була також ініціатива нашого колеги відомого вітчизняного лікаря-психотерапевта доктора медичних наук, професора Олександра Михайловича Морозова із комплексного медико-психологічного обстеження всіх вихованців цього навчального закладу [7]. Курсанти-психологи надавали всіляку шефську допомогу, а також долучалися до здійснення своїх перших наукових пошуків, що з часом переростали у їхні системні дослідження. Зазначу, що тогочасні курсанти вихованці наукового об'єднання «Психолог» стали на сьогодні знаними фахівцями в різних сферах людинознавчої науки.

В свої подальших публікаціях ми будемо прагнути розкрити в історико-педагогічному ракурсі організаційно-методичні засади становлення закладів освіти для дітей з розладами аутичного спектру, оскільки це й на сьогодні має велике теоретико-практичне значення.

Список використаних джерел

1. Бойко-Бузиль Ю.Ю., Супрун М.О. Ювілей академіка Синьова Віктора Миколайовича (до 80-річчя від дня народження). *Вісник пенітенціанної асоціації України*, 2020. №1. С. 143–150.
2. Гладченко І.В., Супрун М.О. До 75-річчя від дня народження професора І. П. Колесника. *Особлива дитина: навчання і виховання*, №1, 2017. С. 87-88.
3. Гладченко І.В., Супрун М.О. Учитель учителів. Пам'яті колеги. *Дефектолог*, 2017. №11 (131). С. 25-26.
4. Гладченко І.В., Супрун М.О. Вчитель вчителів (до 75-річчя від дня народження професора І. П. Колесника). *Корекційна педагогіка*, 2017. №1. С. 26-28
5. Гладченко І.В., Супрун М.О. Вчитель вчителів. Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології: *Збірник наукових праць*: Вип. 9. ІСП НАПН України, 2018. С.17-21.
6. Колесник І.П. Супрун М.О. Нарис життя і науково-педагогічної діяльності М. З. Кота (до 75-річчя від дня народження). *Корекційна педагогіка*, 2017. №1. С. 25-26.
7. Кочерга Ф.Г. Супрун М.О. Школа для аутичних дітей Будьмо здорові, 1997, № 6. С. 40–43.
8. Супрун Д. М., Супрун М.О. Академік В.М Синьов і сучасна психолого-педагогічна наука (до 80-річчя із дня народження) *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*: Наук.-метод. зб. Ін-ту спец. педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченка НАПН України – 2019. 283-296.
9. Супрун М.О. Педагогіка : підручник для духовних і світських закладів освіти. К. : КДА, 2018. 400 с.
10. Suprun, N. Pedagogy as an academic discipline in the context of religious education. *Proceedings of the Kiev Theological Academy*.2011. No.15. P. 323-333.